

9. DOJÍŽDKA DO ZAMĚSTNÁNÍ A ŠKOL

Osoby dojíždějící do zaměstnání nebo škol jsou osoby, které uvedly, že místo jejich pracoviště nebo školy bylo v jiném domě (resp. v jiné obci nebo v jiném státu), než ve kterém měly trvalý (dlouhodobý) pobyt. Zahřnuty byly i případy, kdy při cestě do zaměstnání nebo školy sčítaná osoba nepoužívala žádný dopravní prostředek, tedy docházela. Pojem **dojížd'ka** či **vyjížd'ka** je třeba v konkrétních případech posuzovat podle vztahu ke zkoumanému území. V některých případech se jedná o totožné pojmy, v některých o rozdílné.

Údaje o dojížděci do zaměstnání byly zjišťovány ve sčítáních od roku 1961, do škol od roku 1970. Rozsah i metodika zjišťování se v jednotlivých sčítáních měnily, což ovlivnilo srovnatelnost údajů. Při sčítání 2001 otázky týkající se dojížd'ky do zaměstnání nebo školy vyplňovaly osoby pracující, žáci, studenti a učni.

9.1 Dojížd'ka do zaměstnání

Při sčítání 2001 uvedlo 4 288 tis. osob, že jejich pracoviště není totožné s místem bydliště. Do **zaměstnání** se tedy pěšky či dopravním prostředkem přemísťovalo 91 % všech zaměstnaných. Z těch, kteří při cestě do zaměstnání opouštěli bydliště, jich 146 tis. (3,4 %) sice vyznačilo rozdílnost adresy bydliště a pracoviště, ale neuvodlo místo pracoviště, takže nemohly být údaje za ně zahrnuty do dalšího zpracování. Zůstává tak 4 142 tis. osob, za které jsou údaje dále analyzovány. Z tohoto počtu více jak polovina (58,3 %) se při cestě do zaměstnání pohybuje v obci bydliště, zbývající obec opouštějí. Hl. m. Praha a v důsledku jejího silného vlivu na okolí i Středočeský kraj, mají u těchto podílů značně odlišné hodnoty od krajů ostatních. V Praze z celkového počtu dojíždějících do zaměstnání jich 94 % zůstává na území města, naproti tomu ve Středočeském kraji neopouští obec bydliště jen 39 %. Ostatní kraje se pohybují v nepříliš velkém rozmezí okolo průměrné hodnoty.

vyjížd'ka do zaměstnání podle prostorového typu vyjížd'ky k 1. 3. 2001

	Vyjíždějící celkem	v tom		Z obce		V ČR			Vyjíždějící z okresu celkem
		v obci	z obce	do zahraničí	v ČR	do jiných obcí okresu	do jiných okresů kraje	do jiných krajů	
Počet	4 142 005	2 415 128	1 726 877	24 773	1 702 104	1 066 899	314 378	320 827	659 978
Podíly (v %) z vyjíždějících:									
celkem	100,0	58,3	41,7	0,6	41,1	25,8	7,6	7,7	15,9
z obce	x	x	100,0	1,4	98,6	61,8	18,2	18,6	38,2

Převážná většina (98,6 %) vyjížd'ky z **obce** je uvnitř ČR, **do zahraničí** za prací vyjíždělo necelých 25 tis. osob. Největší počet cestujících za hranice státu je z Hl. m. Prahy. Ale i z dalších krajů (Jihomoravský, Jihočeský, Plzeňský a Moravskoslezský) vyjíždí do zahraničí okolo 3 tisíc osob. Nejen každý kraj, ale i každý okres má vyjíždějící do zahraničí - podíly se pohybují od necelého půl procenta z počtu vyjíždějících z obce (8 okresů ze Středočeského kraje) až do 6 % v okrese Klatovy a 7 % v okresech Prachatice a Brno-město.

Největší díl (62 %) vyjíždějících z obce připadá na cesty **do jiných obcí okresu**. Hl. m. Praha tento typ migrace nemá, z ostatních krajů je nejmenší podíl (51 %) ve Středočeském kraji, největší v Olomouckém a Zlínském (74 a 75 %). Téměř stejné počty, a tedy i podíly, připadají v součtu za republiku na vyjížd'ku **do jiných okresů kraje** a **do jiných krajů** (18 resp. 19 %). V prvním z těchto typů vyjížd'ky mají nad ostatními výrazně vyšší podíl (cca třetinu z celku) kraje Plzeňský, Jihomoravský a Moravskoslezský. Opakem je velmi nízký podíl v kraji Vysočina (7 %). V druhém typu kromě Hl. m. Prahy, která jinou vyjížd'ku v rámci ČR nemá, je výrazně největší podíl ve Středočeském

kraji (38 %). Následující Vysočina má 20 % a ostatní následují sestupně s nevelkými diferencemi až k 10 % v Plzeňském kraji.

V menších obcích jsou jen velmi málo zastoupeny cesty do zaměstnání uvnitř obce. S rostoucí velikostí obcí se podíl zvyšuje, ale polovinu přesáhne teprve u obcí nad 5 tis. obyvatel. S rostoucí velikostí obcí se tedy snižuje zastoupení vyjížděky mimo obec bydliště, zejména uvnitř okresu. V nejmenších obcích vyjíždí mimo obec přes 80 % zaměstnaných, v obcích nad 20 tis. obyvatel jen čtvrtina a v obcích nad 100 tis. jen 7 %.

Vyjížd'ka do zaměstnání v ČR podle velikostních skupin obcí k 1. 3. 2001 (bez vyjížd'ky do zahraničí)

	Celkem	v tom obce s počtem obyvatel									
		-199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999	2 000 - 4 999	5 000 - 9 999	10 000 - 19 999	20 000 - 49 999	50 000 -99 999	100 000+
Vyjíždějící celkem	4 117 232	74 461	251 163	345 748	355 126	447 034	364 383	399 827	500 878	489 726	888 886
Podíl na vyjíždějících celkem (v %)											
vyj. v obci	58,7	11,1	15,5	20,8	27,9	39,5	54,1	65,0	73,4	75,9	92,7
vyj. z obce	41,3	88,9	84,5	79,2	72,1	60,5	45,9	35,0	26,6	24,1	7,3
v tom:											
do jiných obcí okresu	25,9	68,4	63,1	56,4	50,0	39,3	27,5	19,0	14,6	11,6	0,4
do jiných okresů kraje	7,6	9,7	10,4	12,1	12,6	11,6	9,9	6,0	5,9	6,1	2,6
do jiných krajů	7,8	10,9	11,0	10,7	9,6	9,5	8,5	10,0	6,0	6,4	4,4

Údaje o počtu vyjíždějících za práci nejsou mezi jednotlivými sčítáními zcela srovnatelné. Mimo metodické změny zejména ve vymezení osob, za které byly údaje zjišťovány, ovlivňují počet vyjíždějících i změny sídelní struktury. Míněna je zde jednak míra sloučení či osamostatnění jednotlivých územních jednotek do obcí, jednak změny území okresů nebo krajů. Zásadní změnou proti předchozím sčítáním bylo nové rozdělení státu do krajů k 1. 1. 2000.

Vyjížd'ka zaměstnaných (ekonomicky aktivních) v letech 1961 - 2001

Rok	Zaměstnaní ¹⁾	z toho vyjíždějící						
		do jiných obcí okresu	do jiných okresů kraje	do jiných krajů	z obce v ČR	do SR	do zahraničí	z obce celkem
1961 ²⁾	4 007 215	990 788	357 256	234 413	.	6 149	.	1 588 606
1970 ³⁾	4 983 767	1 182 200	373 500	208 786	.	5 321	.	1 769 100
1980	5 363 945	1 117 753	361 035	204 463	.	6 408	.	1 689 659
1991	5 298 288	1 213 170	342 896	186 755	1 742 821	5 208	8 472	1 756 501
2001	4 734 758	1 066 899	314 378	320 827	1 702 104	24 773	.	1 726 877

Proložené jsou uvedeny údaje, které byly ve zdrojích dat uvedeny jen v tisících na 1 desetinné místo

¹⁾ za roky 1970, 1980 a 1991 ekonomicky aktivní

²⁾ jen za dělníky, ostatní zaměstnance a nezemědělské družstevní výrobce

³⁾ součet položek nesouhlasí v důsledku nepřesností ve zdrojích dat

V hodnoceném sčítání bylo zjištěno 1 727 tis. osob vyjíždějících za prací mimo obec bydliště, což je cca o 30 tis. osob méně než v roce 1991. Vlivy vymezující vyjízdku působily na srovnatelnost protichůdně - zvyšoval ji větší počet obcí a širší rozsah sčítaných osob, ale podstatně snižoval metodický rozdíl v zjišťování údajů za ekonomicky aktivní v roce 1991 a za zaměstnané osoby v roce 2001. Pokud vyloučíme z vyjízdky roku 2001 případy „nově vzniklé“ vyjízdky jako pouhý důsledek rozdělení obcí (ve sčítání 1991 byla tatáž vyjízdka uvnitř obce), pak bude údaj nižší cca o 27 tis. případů a tedy pokles proti předešlému sčítání bude 57 tis. osob. Srovnání s rokem 1991 však ovlivňuje největší měrou změna „základny“, která tvoří zdroj vyjíždějících, tedy počet zaměstnaných. Zatímco v roce 1991 jich bylo 5 298 tis., za deset let jejich počet poklesl o více jak půl miliónu. Dvě třetiny rozdílu způsobil nárůst nezaměstnanosti, zbytek tvoří změna v započítávání žen na mateřské dovolené (v roce 1991 včetně žen na tzv. další mateřské dovolené, v roce 2001 bez nich). Zatímco v roce 1991 sčítání zaznamenalo 123 tis. osob hledajících zaměstnání (za ně dojízdka zjišťována nebyla), v roce 2001 již 487 tis. Také rozvoj soukromého podnikání s množstvím firem v domě bydliště snížil počet vyjíždějících.

V roce 2001 z celkového počtu zaměstnaných jich 36 % mělo místo svého pracoviště mimo obec trvalého pobytu. **Muži** mají pracovní mobilitu větší než **ženy**. Z celkového počtu pracujících mužů jich vyjíždí z obce bydliště 40 %, u žen je to 31 %. Muži tvoří 61 % všech vyjíždějících. Mobilita zaměstnaných osob je závislá i na **věku**. Na celkovém počtu vyjíždějících se téměř z poloviny podílejí osoby věkových skupin 30-39 a 40-49 roků (obě skupiny po 24 %). Dvě nejmladší skupiny (15-24 a 25-29 roků) a skupina „padesátníků“ mají podíly obdobné (16-17 %).

Vyjízdka z obce do zaměstnání podle pohlaví a věku v letech 1991 a 2001

	Vyjíždějící celkem	v tom (v %)		v tom ve věku (v %)					
		muži	ženy	15-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60+
1991	1 756 501	60,6	39,4	22,8	13,1	61,7			2,5
2001	1 726 877	60,9	39,1	16,3	16,3	24,1	24,5	17,2	1,5
v tom do:									
jiných obcí okresu	1 066 899	58,2	41,8	14,7	14,6	24,5	26,4	18,3	1,5
jiných okresů kraje	314 378	65,0	35,0	16,0	16,5	24,5	24,0	17,4	1,6
jiných krajů	320 827	65,6	34,4	21,9	21,2	22,3	19,0	13,8	1,8
zahraničí	24 773	60,3	39,7	19,3	22,4	25,4	20,2	11,5	1,1

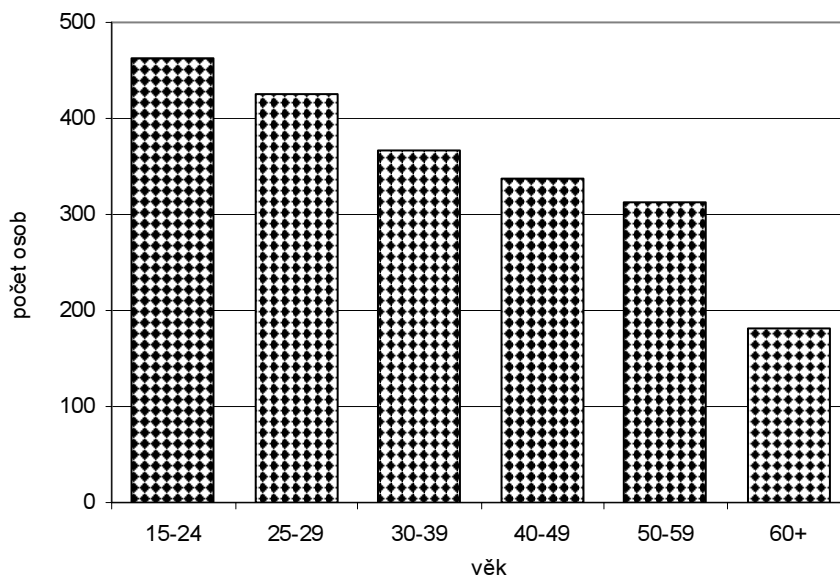
Ženy více než muži vyjíždějí na kratší vzdálenosti, rozdíl však není příliš výrazný. Např. podíl vnitrookresní vyjízdky na celkové vyjízdce z obce bydliště činil 66 % u žen a 59 % u mužů. Jedním z důvodů preference žen vyjíždět na kratší vzdálenosti je péče o děti a domácnost.

Struktura vyjízdky z obce do zaměstnání podle prostorových typů vyjízdky k 1. 3. 2001 (v %)

	Vyjíždějící celkem	v tom		v tom ve věku					
		muži	ženy	15-24	25-29	30-39	40-49	50-59	60+
Z obce celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom do:									
jiných obcí okresu	61,8	59,1	66,0	55,6	55,4	62,8	66,6	65,8	58,4
jiných okresů kraje	18,2	19,5	16,3	17,8	18,4	18,5	17,8	18,4	19,0
jiných krajů	18,6	20,0	16,3	24,9	24,2	17,2	14,4	14,9	21,5
zahraničí	1,4	1,4	1,5	1,7	2,0	1,5	1,2	1,0	1,0

Intenzita vyjízdky se s přibývajícím věkem snižuje. Ve věkové skupině 15-24 roků tvoří vyjíždějící 46 % ze zaměstnaných, ve skupině nad 60 roků jen 18 %.

**Vyjíždějící do zaměstnání z obce na
1 000 zaměstnaných podle věku k 1. 3. 2001**

Z údajů sčítání není patrná jednoznačná závislost mezi **vzděláním** a intenzitou vyjížděky za prací z obce. Je však zřejmé, že s vyšším stupněm vzdělání se zvyšuje podíl vyjíždějících v delších typech vyjížděk.

Na úhrnném počtu vyjíždějících má dominující zastoupení průmysl s 37 %. Následují tři **odvětví** - stavebnictví, obchod a doprava s telekomunikacemi s 8-10 %. Podíl vyjíždějících ze zaměstnaných byl největší v průmyslu, stavebnictví a dopravě (40-44 %).

Převážná většina vyjíždějících do zaměstnání mimo obec bydliště vyjíždí **denně**. Z celkového počtu vyjíždějících z obce to bylo 83 %, což je výrazné snížení proti předchozímu sčítání a to až na nejmenší hodnotu za čtyři srovnávaná sčítání.

Denní vyjížděka z obce do zaměstnání v letech 1970 - 2001

Rok	Vyjíždějící denně	Podíl na vyjíždějících celkem (v %)
1970 ¹⁾	1 548 000	87,5
1980	1 465 966	86,8
1991	1 589 880	90,5
2001	1 434 336	83,1

¹⁾ za rok 1970 je ve zdrojích dat uveden údaj jen v tisících na 1 desetinné místo

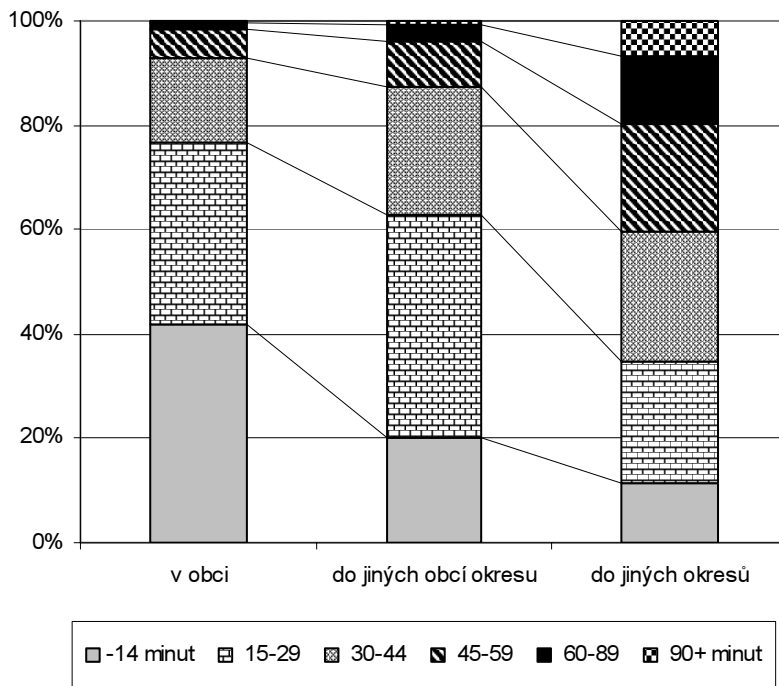
Při cestách z obce uvnitř ČR 84 % z úhrnného počtu vyjíždí denně, přičemž ve vyjížděce uvnitř okresu je to 92 %. Cesty do práce mimo okres absolvuje v týdenním intervalu 9 % z vyjíždějících, méně často 3 %. Ženy mají oproti mužům větší zastoupení denní vyjížděky.

Vyjíždka v ČR do zaměstnání podle frekvence v letech 1991 a 2001
(bez vyjíždky do zahraničí)

	Rok 1991		Rok 2001					
	Vyjíždějící celkem	z toho denně	Vyjíždějící celkem	v tom				
				denně	týdně	1-2x za měsíc	jinak	nejz.
Vyjíždějící z obce	1 742 821	1 586 184	1 702 104	1 427 607	71 430	22 496	169 810	10 761
v tom: do jiných obcí okr.	1 213 170	1 174 115	1 066 899	978 773	11 451	1 786	69 614	5 275
z okresu	529 651	412 069	635 205	448 834	59 979	20 710	100 196	5 486
Podíl (v %)								
Z obce	100,0	91,0	100,0	83,9	4,2	1,3	10,0	0,6
v tom: do jiných obcí okr.	100,0	96,8	100,0	91,7	1,1	0,2	6,5	0,5
z okresu	100,0	77,8	100,0	70,7	9,4	3,3	15,8	0,9

Struktura denní vyjíždky do zaměstnání podle času stráveného cestou je různá v závislosti na jejím typu z prostorového hlediska. Při pohybu v obci je nejpočetněji (v 41 %) zastoupen interval nejkratší doby, to je do čtvrt hodiny. Průměrná doba jedné cesty je 21 minut. Cesty uvnitř okresu mají nejvíce případů (42 %) v intervalu 15-29 minut a v průměru trvají 28 minut, při opouštění okresu je nejčetněji (24 %) zastoupen interval 30-44 minut a průměrný čas je 43 minut.

Vyjíždka do zaměstnání podle času stráveného cestou
k 1. 3. 2001

Průměrná doba cesty do práce uvnitř obce je nejdelší v Praze a to 33 minut. Naproti tomu v sedmi krajích byla zjištěna doba přibližně poloviční. Praha má nejdelší průměrnou dobu trvání denní cesty i z obce (44 min.), nad ostatními je i kraj Středočeský (38 min.). V obou případech prodlužuje průměrnou dobu hlavně jízda přes Prahu.

Pouze necelých 5 % zaměstnaných nepoužívá při cestě do zaměstnání mimo obec trvalého bydliště **dopravního prostředku**, tedy chodí pěšky. Zbývajících 95 % užívá nějaký dopravní prostředek, přičemž zhruba pětina z nich kombinaci více prostředků. Téměř 40 % z celkového počtu

vyjíždějících z obce cestuje autobusem (samostatně nebo v kombinaci s jiným dopravním prostředkem). Obdobný podíl se přepravuje autem, přičemž čtyři pětiny z nich jsou řidiči tohoto auta, zbytek spolucestující. Již výrazně menší je zastoupení dalších dopravních prostředků - vlak 15 %, městská hromadná doprava 11 %, kolo 4 %. Proti roku 1970 jsou ve struktuře použitých dopravních prostředků podstatné změny. Spočívají zejména ve velkém odlivu cestujících z veřejné dopravy (hlavně autobus a vlak) a velkém nárůstu dopravy vlastními motorovými vozidly (hlavně automobily).

Směrových proudů cest do zaměstnání (tj. počet případů relací obec vyjížděky - obec dojížděky) bylo zjištěno přes 178 tis. Při sčítání před deseti lety bylo proudů o 28 tis. méně, na což měl také vliv tehdy menší počet obcí. Nejvíce (87 %) bylo proudů s 1-9 osobami. Největších proudů, zde míněno 500 a více osob, bylo zjištěno 303. Z celkového počtu proudů tvoří tato kategorie jen 0,2 %, ale na počtu přemísťujících se osob se podílí 16 %. Mimořádnou váhu měly dva proudy: z Kladna do Prahy s 8,3 tis. a z Havířova do Ostravy s 7,0 tis. osobami.

Center, které mají alespoň jeden dojížděkový proud v síle nad 500 osob, bylo 106, přičemž 46 měst má těchto proudů více než jeden. Mimořádné je postavení Prahy, která má zmíněných proudů 57. Následující Brno jich má 18, Ostrava 17, Olomouc a Plzeň po 10, České Budějovice 9. Obcí, ze kterých vyjíždí alespoň jeden proud výše uvedeného počtu osob, je 232 a z nich 39 má proudů více. Nejvíce je těchto vyjížděkových proudů na Ostravsku - z Ostravy 8, z Havířova a Orlové po 6, atd. Také z Prahy je těchto proudů šest.

Svým počtem příjíždějících za prací (163 tis.) má Praha mimořádné postavení mezi obcemi (městy) jako centry dojížděky. Následující Brno má počet dojíždějících téměř o 100 tis. menší (65 tis.). Do Ostravy příjíždělo za prací 45 tis. osob, do Plzně 27 tis., do Olomouce a Českých Budějovic po 24 tis. Posledním centrem, do kterého dojíždí za prací přes 20 tis. osob, je Mladá Boleslav. Dalších 7 měst má dojížděku v rozmezí 10-20 tis. - mezi nimi je 5 krajských měst a také Opava a Prostějov.

Největší početní změny proti předchozímu sčítání se týkají Prahy, do které vzrostla dojížděka do zaměstnání o 51 tis. osob. Druhý největší nárůst byl do Mladé Boleslavi a to o 11 tis. V rozmezí 3-5 tis. osob se zvýšil počet dojíždějících do Jihlavy, Liberce, Brna, Olomouce a Českých Budějovic. Naproti tomu zásadní změna nastala v Moravskoslezském kraji, a to zejména na Ostravsko-Karvinsku. Do Ostravy dojíždí o 20 tis. osob méně než před deseti lety. Velké úbytky jsou v dojížděce do Karviné - přes 6 tis. osob a dále do Třince, Frýdku-Místku, Stonavy, Bohumína, Havířova, Orlové. V Čechách byly největší úbytky (přes 3 tis.) v dojížděce do Kladna a Litvínova. Dalšími centry s poklesem větším než 2 tis. osob byly Kolín, Most a Kadaň.

Z **balance** dojížděky a vyjížděky za prací je patrné zcela mimořádné postavení Hl. m. Prahy mezi kraji v České republice. Na úhrnu cestujících za prací mimo kraj bydliště (321 tis. osob) se podílí Hl. m. Praha v dojížděce a vyjížděce zcela odlišnou měrou. Zatímco dojíždějící do Hl. m. Prahy tvoří více jak polovinu (51 %) celorepublikového údaje, vyjíždějící jen 8 %. Největší pohyb za prací je ze Středočeského kraje do Hl. m. Prahy - 96 tis. osob, což představuje 30 % celového mezikrajského pohybu v republice. Také druhý nejpočetnější proud je mezi uvedenými územími, v opačném směru cestuje 19 tis. osob. Ještě další tři nejpočetnější proudy směřují do Hl. m. Prahy, největší „nepražský“ mezikrajský přesun je z kraje Vysočina do Jihomoravského kraje (7 tis. osob).

Při porovnání počtu dojíždějících a vyjíždějících pouze Hl. m. Praha a Jihomoravský kraj má první položku větší. Ve velikosti aktivního salda je však podstatný rozdíl - Hl. m. Praha 137 tis., Jihomoravský kraj 2 tis. osob. Všechny ostatní kraje mají bilanční ztrátu, největší Středočeský kraj 65 tis. osob, to je téměř polovina úhrnu krajů se zápornou bilancí. Dále následuje Moravskoslezský a Ústecký kraj se ztrátou 14 tis., Vysočina 12 tis. osob.

Pouze 16 okresů (okresem zde míněna i Praha) mělo aktivní saldo. S výjimkou okresů Liberec a Karlovy Vary se jednalo o okresy s krajským městem, ostatními byly okresy Mladá Boleslav, Tachov, Most, Trutnov a Ústí nad Orlicí. První čtyři okresy měly bilanční zisk značně odlišný od ostatních - Praha 134 tis. osob (zde údaje včetně vyjížděky do zahraničí), Brno-město 52 tis., Ostrava-město 33 tis. a Plzeň-město 19 tis. Následující okres České Budějovice má zisk již jen 6 tis. a ostatní okresy ještě menší. S největší ztrátou skončily většinou okresy z okolí velkých měst.

9.2 Dojíždka do škol

Ke dni sčítání 2001 bylo v ČR 1 802 tis. žáků, studentů a učňů, za které byla zjišťována dojíždka **do škol**. Trvalé bydliště při cestě do školy opouštělo 1 745 tis. žáků, studentů a učňů, to je 97 % jejich souhrnného počtu. Z uvedeného počtu vyjíždějících za necelých 27 tis., to je jen 1,5 %, nebyla uvedena adresa školy, takže nemohli být zahrnuti do dalšího zpracování.

Vyjíždka do škol podle prostorového typu vyjíždky k 1. 3. 2001

	Vyjíždějící celkem	v tom		Z obce		V ČR			Vyjíždějící z okresu celkem
		v obci	z obce	do zahraničí	v ČR	do jiných obcí okresu	do jiných okresů kraje	do jiných krajů	
Počet	1 718 359	1 097 511	620 848	7 950	612 898	339 577	116 975	156 346	281 271
Podíly (v %) z vyjíždějících:									
celkem	100,0	63,9	36,1	0,5	35,7	19,8	6,8	9,1	16,4
z obce	x	x	100,0	1,3	98,7	54,7	18,8	25,2	45,3

Necelé dvě třetiny z celkového počtu vyjíždějících se přemísťují **v obci** (64 %), zbývající mimo obec. Zatímco většina krajů se v podílech těchto dvou základních složek pohybuje v nepříliš širokém rozmezí okolo celostátního průměru, Hl. m. Praha a Středočeský kraj mají specifické postavení. Ve Středočeském kraji, ovlivněném blízkostí Prahy, bylo jen 49 % zůstávajících při cestě do školy v obci bydliště a naproti tomu v Praze 96 %.

Do škol **mimo obec** trvalého pobytu vyjíždělo 621 tis. osob. Vyjíždka je v počtu 340 tis. osob (55 %) realizována uvnitř okresu trvalého pobytu, 273 tis. osob (44 %) vyjíždí do jiného okresu uvnitř ČR. Vyjíždějících za vzděláním do zahraničí bylo sčítáním zjištěno téměř 8 tis., což je 1,3 % úhrnného počtu.

Srovnatelnost údajů o počtu vyjíždějících do škol zjištěných jednotlivými sčítáními ovlivňují hlavně změny počtu obcí. Mimo tento vliv působí na změny počtu vyjíždějících z obce stavy osob ve věku hlavního vzdělávání, počet a struktura vzdělávacích zařízení. V roce 2001 vyjíždělo mimo obec 621 tis. žáků, to je více než třetina (35 %) jejich celkového počtu. Ve třech předchozích sčítáních byl podíl nižší - o 4 až 7 procentních bodů. Ve srovnání s rokem 1991 ubylo téměř 12,5 tis. vyjíždějících. V důsledku změn krajů je však za rok 2001 proti dřívějšíku nesrovnatelný podíl vyjíždky uvnitř kraje a mimo kraj.

Vyjíždka do škol v letech 1970 - 2001

Rok	Žáci, studenti a učni celkem ¹⁾	z toho vyjíždějící						Podíl vyjíždějících z celkového počtu žáků, studentů a učňů (v %)	
		do jiných obcí okresu	do jiných okresů kraje	do jiných krajů ²⁾	z obce v ČR	do SR	do zahraničí		z obce celkem ³⁾
1970	1 785 700	546 800	30,6
1980	1 916 188	292 543	159 700	87 700	.	.	.	539 897	28,2
1991	2 044 680	346 278	197 200	81 200	624 629	6 906	1 835	633 370	31,0
2001	1 770 062	339 577	116 975	156 346	612 898	7 950	.	620 848	35,1

Proložené jsou uvedeny údaje, které byly ve zdrojích dat uvedeny jen v tisících na 1 desetinné místo

¹⁾ v roce 1980 žáci = děti ve věku 6-14 roků, v roce 1991 děti, žáci, studenti a učni bez osob ve věku 0-5 roků

²⁾ v roce 1980 včetně Slovenska

³⁾ v roce 1970 a 1980 bez zahraničí

Rozdíly v zastoupení **pohlaví** ve vyjízdce uvnitř okresu i mimo okres jsou nepodstatné. Na celkovém počtu vyjíždějících z obce se skupina ve věku 6-14 roků podílela necelou třetinou (31 %). Počty dojíždějících uvnitř okresů jsou mezi 6-14letými a staršími 15 let téměř vyrovnané. V dalších typech vyjízdky již má starší kategorie výraznou převahu - v dojízdce mezi okresy uvnitř kraje tvoří 86 %, v dojízdce do jiných krajů 92 %.

Z celkového počtu vyjíždějících do jiné obce v rámci ČR jich bezmála tři čtvrtiny podnikají cestu denně. Jedenkrát týdně vyjíždí 18 % a přes 6 % v delším nebo jiném časovém intervalu. Průměrná doba dojízdky uvnitř obce je 16 minut, mezi obcemi okresu 29 minut a mimo okres 40 minut.

Při cestě za vzděláním mimo obec nepoužívá **dopravní prostředek**, tzn. chodí pěšky, necelých 11 % žáků, studentů a učňů. Nejrozšířenějším dopravním prostředkem je autobus, použit byl téměř v 52 %. Více jak pětina se dopravuje městskou hromadnou dopravou, necelá pětina vlakem (do obou způsobů jsou započteny i případy dopravy kombinace uvedeného prostředku s jiným).

Proudů vyjízdky z obce do jiné obce za vzděláním bylo sčítáním zaregistrováno téměř 81 tis., z nich 84 % jsou proudy menší než 10 osob. Proudů, které jsou větší než 500 osob bylo 23, přičemž žádný z nich nepřevýšil 1 tis. osob a žádný z nich mimořádně nad ostatními nedominoval. Největší počet přepravujících se (964) byl z Havířova do Ostravy. Dále byly počty do 900 osob z Kladna do Prahy, z Jablonce nad Nisou do Liberce, do 800 z Jirkova do Chomutova, z Českých Budějovic do Prahy, z Frýdku-Místku do Ostravy, do 700 z Ostravy do Prahy, atd.

Mimo hranice **kraje** vyjíždí za vzděláním celkem 156 tis. žáků, studentů a učňů. Při posuzování dojízdky do krajů má na tomto počtu třetinový podíl Hl. m. Praha. I další kraj v pořadí, Jihomoravský, svým podílem (16 %) podstatně další kraje převyšuje. Ve vyjízdce má nad ostatními výrazně větší zastoupení Středočeský kraj tvořící pětinu úhrnu za republiku. Ze srovnání počtů dojíždějících a vyjíždějících za jednotlivé kraje vyplývá, že jen dva kraje mají bilanci výrazně aktivní. Do Hl. m. Prahy dojíždí o 48 tis. osob více než z ní vyjíždí a Jihomoravský kraj má saldo aktivní 16 tis. osobami. Největší ztrátu, téměř 24 tis. osob, měl kraj Středočeský.

Nejpočetnější byl proud ze Středočeského kraje do Hl. m. Prahy, odkud vyjíždí 22 tis. osob, což představuje 14 % veškerého mezikrajského pohybu. Další proud je již značně menší; 5 tis. osob vyjíždí z Vysočiny do Jihomoravského kraje.

Při hodnocení bilance z hlediska **okresů** je jich aktivních pouze 10, všechny jsou okresy s krajským městem. Převaha příjíždějících nad vyjíždějícími je největší v okresech tvořených jen krajským městem Brno-město (35 tis.), Plzeň-město (14 tis.) a Ostrava-město (13 tis.). Naproti tomu největší záporné saldo mají okresy v okolí největších center - Praha-východ a západ (4 resp. 6 tis.), Brno-venkov (7 tis.) a Frýdek-Místek (7 tis.).

9.3 Dojízdka celkem

Sloučením údajů za vyjíždějící do zaměstnání a škol je **celková vyjízdka**. Z celkového počtu zaměstnaných, žáků, studentů a učňů jich 90 % opouštělo při cestě do zaměstnání nebo školy své bydliště a byly za ně zjištěny potřebné údaje. Při těchto cestách se jich 60 % pohybovalo na území obce a 40 % obec opouštělo. Nejčetnější vyjízdka z obce byla uvnitř okresu, tvoří 60 % úhrnného údaje vyjízdky z obce. Do zahraničí vyjíždělo necelých 33 tis. osob.

Z obce vyjíždělo v rámci ČR 2 315 tis. osob a 81 % z nich vyjíždělo denně. Při kratších cestách, tj. v okrese, byl podíl denní vyjízdky zřetelně vyšší než při cestách mimo okres. Nejpoužívanější dopravní prostředek při cestách mimo obec je autobus (samostatně nebo v kombinaci) a cestuje jím více jak třetina osob. Zhruba čtvrtina vyjíždějících používá automobil.

Bylo podchyceno téměř 212 tis. **proudů** mezi obcemi a z nich 124 bylo větších než 1 tis. osob. Rozsahem se zcela vymykají dva: z Kladna do Prahy s více jak 9 tis. osobami a z Havířova do Ostravy s bezmála 8 tis. osobami. Z celkového počtu 6 258 obcí existujících v době sčítání do 6 179 dojížděla do zaměstnání nebo školy alespoň jedna osoba. Znamená to tedy, že pouze do 79 obcí nebyl zaznamenán ani jeden dojíždějící.

Aktivní bilanci dojíždějících a vyjíždějících měly jen dva kraje. Oproti kladnému saldu Hl. m. Prahy ve výši 185 tis. bylo saldo Jihomoravského kraje jen desetiné. Největší pasivní bilanci měl Středočeský kraj (89 tis.).

Bilance celkové dojížd'ky a vyjížd'ky podle krajů k 1. 3. 2001

Kraj	Dojíždějící	Vyjíždějící	Úhrn	Saldo
Hl. m. Praha	217 686	32 479	250 165	185 207
Středočeský	47 446	136 744	184 190	-89 298
Jihočeský	16 546	22 490	39 036	-5 944
Plzeňský	13 567	16 135	29 702	-2 568
Karlovarský	5 498	11 220	16 718	-5 722
Ústecký	11 696	29 912	41 608	-18 216
Liberecký	13 172	21 379	34 551	-8 207
Královéhradecký	22 237	25 709	47 946	-3 472
Pardubický	17 836	29 569	47 405	-11 733
Vysočina	12 499	33 300	45 799	-20 801
Jihomoravský	47 290	28 640	75 930	18 650
Olomoucký	20 971	29 397	50 368	-8 426
Zlínský	16 628	27 249	43 877	-10 621
Moravskoslezský	14 101	32 950	47 051	-18 849

Počet vyjíždějících ze Středočeského kraje do Hl. m. Prahy (118 tis. osob) mnohonásobně převyšuje ostatní mezikrajské přesuny. I druhý největší proud je mezi těmito kraji - v opačném směru činil 22 tis. osob.

Největší proud meziokresní dojížd'ky v počtu 37 tis. osob byl z okresu Brno-venkov do okresu Brno-město. Další tři největší proudy směřují do Prahy a jsou z okresů Praha-západ (26 tis.), Praha-východ (23 tis.) a Kladno (18 tis.).